

Eixir, al país

Festes majors, festivals de jazz i música clàssica, discoteques i pubs. I, també, la gastronomia del país o els restaurants de cuina francesa. A més, passejades, excursions i escalades. Anar a Andorra és molt més que anar de compres.

Hha a Andorra un decret que prohibeix el joc. Per tant, que ningú no se sorprengui de no trobar bingos ni casinos. Tanmateix, si veniu a visitar-nos entre els mesos de novembre i gener, veureu grans cartells anunciadors de «quintos», o sigui, un bingo que no és un bingo. Es permet realitzar aquests actes a entitats esportives o amb caràcter benèfic, i val

a dir que apleguen una important munió d'aficionats. Podreu guanyar des d'un pèrnil fins a un cotxe últim model, passant per ràdio-cassettes, vídeos, *forfaits* d'esquí, viatges...

A Andorra, no tot s'acaba amb l'esport de neu o l'esport de botigues. L'esport de discoteques, sales de festes o els *pubs*, té també molts adeptes. Hi ha diferents sales amb espectacles,

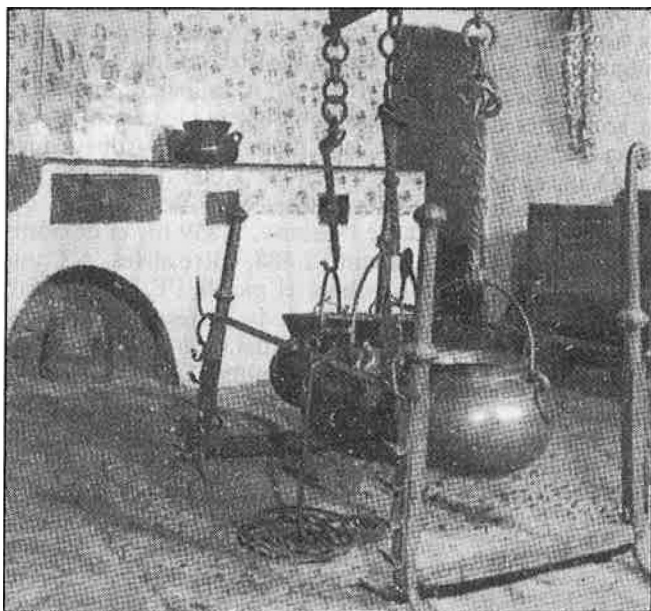
actuacions de còmics, varietats, cantants, i sovint tenim l'ocasió d'assistir a obres de teatre, i comptem amb modernes sales de cinema.

Recentment s'han creat uns importants centres esportius, on pot practicar-se *Ysquash*, el tenis o la natació.

En les diferents parròquies o circumscripcions funcionen complexos polisportius, entre els quals destacarem el que està en fase de construcció a la parròquia de Canillo, que compta amb un pavelló amb pista de gel. A Escaldes-Engordany, també està en fase d'acabament un centre esportiu que estarà equipat amb piscines d'aigua termal, puix que aquesta vila posseeix fonts d'aigua calenta.

Per als incondicionals de les discoteques i els *pubs*, Andorra n'ofereix una bona gamma de possibilitats, que van des de la petita sala amb música dels 60 fins a la gran discoteca, amb la música arribada en directe d'Anglaterra i dels EUA.

A l'estiu sovintegen les actuacions de cantants i grups de moda, sobretot amb motiu de les Festes Majors, que donen molt ambient a les Valls. Cal fer especial esment del Festival de Jazz d'Escaldes, apadrinat per Tete Montoliu, que en la primera edició

No tot a Andorra és l'esport de la neu.

*En totes les parròquies
hi ha itineraris
recomanats.*

comptà amb noms com Fats Domino i Goden Jazz Quartet. Els Festivals de Música d'Ordino, apadrinats per Narciso Yepes, han assolit un gran renom, i fan pujar cada any, al mes de juny, els millors exponents de música clàssica a nivell mundial.

Menjar bé a Andorra

La gastronomia andorrana, saber menjar en aquestes Valls, té les arrels en el mateix poble, tan antic en tradicions de tota mena. La senzillesa, el fet de saber aprofitar els productes de la terra en cada estació i traure un gran profit de les conserves, embotits, salades i altres secrets atàvics, tramesos de mares a filles.

Quan comença a fondre la neu, surten en els plats les xicòries, un enciam de sabor peculiar, que recorda una mica l'escarola, que es prepara amanida amb oli i vinagre. Els porros, blancs fins a la rel, les trufes —patates— de qualitat immillorable, que es cultiven a les Valls i que serveixen per a fer un dels plats més entranyables de les cases de pagès andorranes: el trinxat de col, amb cansalada.

A les muntanyes del Principat surten tota mena de bolets, les carreroles, murgues, llanegues, orellanes, els ceps i els rovellons. A cada casa hi ha sempre conserves de bolets, en oli i vinagre, o també secs.

L'escudella i carn d'olla que, per Sant Antoni, el dia 17 de gener es reparteix gratuïtament en les poblacions andorranes, és un dels menjars més típics de l'hivern, com en tots els països catalans. Les truites de Valire es cuinen amb pernil, ametlles i llimona, o amb pinyons. Les carns s'acostumen a fer «a la llosa», la vedella i els xais o cabrits. S'acompanyen sempre d'allioli de codony.

Diu la tradició que cada casa ha de matar un porc. Són famosos els embotits típics del país. Els bulls, brinquetes i donges són únics, com també els pernils —encara podríeu trobar alguna masia amb pernil de porc senglar—, les llonganisses o els fuets. En època de caça en tots els restaurants trobareu porc senglar, llebres i isard, preparats en saborosos civets.

Un dels plats típics d'Andorra és el pernil de muntanya amb mel. També les costelles d'isard a la llosa. El bacallà amb escalivada i les truites de carreroles són veritables delícies.

Una gran varietat de coques s'ofereixen als llaminers. Les coques masegades, de canal, de llardons, de vellut... totes acompanyades de vi de missa, i quan fa molt de fred, de vi bullit, amb fruites, canyella, panses i aiguardent. Amb la llet de les ovelles s'elabora el formatge de tupí, amb sabor molt especial per l'aiguardent que s'afegeix en l'elaboració. Aquesta especialitat es guarda en recipients de terra al celler de cada casa.

En els restaurants de les Valls es pot apreciar tota la subtilitat de la cuina ancestral, però també podeu trobar la sofisticada cuina francesa, enmig de la diversitat de l'oferta gastronòmica d'aquest petit país pirinenc.

Passejades, excursions i escalades

A peu, amb cotxe, amb els *jeeps* d'excursions, el turista pot assolir els punts més impressionants d'aquest petit país. La serenor dels llacs andorranos, el llac d'Engolasters, presa artificial, a Encamp, de fàcil accés; l'im-

mens Cercle dels Pessons, amb els seus trenta llacs; els tres llacs de Tristaina, a la Parròquia d'Ordino; la Vall de Madriu, amb els seus estanys i torrents; l'estany de Juclar, a la parròquia de Canillo, el llac més gran d'Andorra, tots reflecteixen el meravellós paisatge andorrà, els colors de la tardor, la blanca neu de l'hivern.

Dues grans rutes turístiques a peu creuen quasi tot el Principat. La GR-7, que surt de la Portella Blanca, frontera amb l'Estat francès, puja cap al Circ dels Collells, va cap als Estanys, l'Illa, una presa artificial i l'estany de la bova, un llac molt peculiar, puix que l'herba en cobreix la meitat. Després baixa cap al Pla de l'Inglà, Fontvert, Ràmio, i ja cap a Escaldes, per tota la Vall del riu Madriu.

La GR-5 comença al Port de Siguer, parròquia d'Ordino, en la frontera francesa, segueix cap al Valira del Nord, a partir de la confluència amb el Serrat. Arriba fins a Ordino i segueix cap al Coll d'Ordino, a 1.980 metres d'alçada.

En totes les parròquies hi ha els itineraris recomanats en les respectives Casetes del Turisme. En la majoria, hi ha guies especialitzats que es brinden a acompanyar els excursionistes, o a donar-los les indicacions necessàries.

Per als amants de l'escalada, pics fins a 2.942 m (Comapedrosa) s'ofereixen als alpinistes en tots els racons del Principat. A la parròquia de la Massana, on hi ha el pic més alt d'Andorra, el Comapedrosa, trobem pics que voregen els 3.000 metres. El Pic de Medecorba, amb 2.914 m, el del Pla de l'Estany, 2.859 m, el de Samfons, amb 2.888, entre altres. A Canillo, trobem el pic de l'Estanyó, amb 2.915 m, el de la Serrera, 2.913 m. A Encamp, l'Alt del Griu, amb 2.874 m, l'el de Montmalús, 2.871 m. A Sant Julià de Lòria la màxima alçada és troba a 2.754 m, el pic de Monturull.

Per tota la geografia andorrana hi ha espargits 21 refugis o cabanes al servei dels excursionistes, per donar aixopluc a tots aquells qui ho necessitin. Alguns d'aquests refugis són condicionats amb foc a terra i lliteres. •